

SPODBUJANJE SPORAZUMEVALNE JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI OB PRIMERU VABILA NA RAZREDNI STOPNJI

MIRA KRAJNC IVIČ¹ IN TADEJA FILO²

¹ Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija

E-pošta: mira.krajnc@um.si

² Murska Sobota, Slovenija

E-pošta: tadeja.filo@gmail.com

Povzetek Sporazumevalna jezikovna zmožnost omogoča kritično sprejemanje in tvorjenje besedil različnih besedilnih skupin. Vabilo kot vsesplošna in funkcionalna besedilna skupina je obravnavana tako v učnih načrtih za slovenščino v prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju kot tudi v učnem načrtu za slovenščino kot drugi ali tuji jezik na nivoju A1 za razumevanje in tvorjenje govorenih besedil ter na nivojih A2 in B1 tudi za tvorjenje pisnih besedil. Ker je izbrana besedilna skupina prisotna v različnih jezikih in kulturah in ker vključuje vsakdanje teme blizu tudi otrokom in učencem, učenkam, ki jim je slovenščina drugi ali tuji jezik, se je pokazala kot primerna za obravnavo pri jezikovnem pouku na razredni stopnji. Z vključenimi primeri vaj za sporazumevalno temo »prosti čas in razvedrilo« bo lahko učeča se skupnost razvijala sporazumevalno jezikovno zmožnost v slovenskem jeziku, izhajajoč iz koncepta raznojezičnosti.

Ključne besede:

sporazumevalna
jezikovna
zmožnost,
bralna
pismenost,
besedilna
skupina,
vabilo,
primeri
vaj

STIMULATING THE COMMUNICATIVE LANGUAGE COMPETENCE ON THE EXAMPL OF AN INVITATION AT THE PRIMARY LEVEL

MIRA KRAJNC IVIČ¹ & TADEJA FILO²

¹ University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
E-mail: mira.krajnc@um.si

² Murska Sobota, Slovenia
E-mail: tadeja.filo@gmail.com

Abstract Communicative language competence enables critical receiving and producing texts of various text groups. Invitation as a general and functional text group is dealt not only in the Slovene national curriculum at the primary and secondary educational periods but also in the Slovene national curriculum as a second or foreign language at level A1 for understanding and producing oral texts, and at levels A2 and B1 for producing written text as well. Because the chosen text group exists in various languages and cultures, and because it integrates everyday topics, which are close to children and pupils, who have Slovene as a second or foreign language, it is revealed to be suitable for a discussion in a language class at the primary level. Learning community will be able to develop its communicative language competence in Slovene based on the concept of plurilingualism with the integrated examples of tasks for the communicative topic "Free time and amusement".

Keywords:
communicative
language
competences,
components of
reading
literacy,
text
group,
invitation,
examples
of tasks

1 Uvod¹

V prispevku je predstavljena sporazumevalna jezikovna zmožnost kot zmožnost, ki omogoča kritično sprejemanje in tvorjenje besedil različnih besedilnih skupin. Razumevanje in tvorjenje besedil sta neposredno povezani z (raz)poznavanjem vloge besedila ali sporočevalnega namena. Ta je odsev tvorčeve motivacije, zakaj tvoriti besedilo, in cilja, ki ga tvorec želi doseči s tvorjenjem. Iz tega izhaja, da je s pridobivanjem oziroma razvijanjem sporazumevalne jezikovne zmožnosti neposredno povezano dvojje: bralna pismenost in vprašanje poznavanja besedilnih skupin, tudi vabila. Pri tem sta mogoči vsaj dve izhodišči: 1) pri razvijanju sporazumevalne jezikovne zmožnosti besedilne skupine nimajo posebne vloge oziroma 2) znanje o besedilnih skupinah je nujno, da lahko govorimo o (kritični) sporazumevalni jezikovni zmožnosti. Ustrezno visoka besedilnovrstna pismenost »uporabnikom jezika zagotavlja prepoznavanje in učinkovito rabo žanrov« (Nidorfer Šiškovič 2013: 273) ter omogoča večjo posameznikovo aktivno vključevanje na vseh življenjskih področjih. S sporazumevalno jezikovno zmožnostjo je neposredno povezana bralna pismenost, ki (*Nacionalna strategija ...* 2019: 3) »je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij«. Oblikujejo jo gradniki, ki se sistematično razvijajo v povezavi z vsebinami in s cilji že od predšolskega obdobja.

Vabilo je vsesplošno prisotna besedilna skupina oziroma komunikacijska dejavnost, ki je izraz človekovih potreb in je usmerjena k cilju, zato je velika verjetnost, da je otrokom in učencem, učenkam na razredni stopnji, ki jim je slovenščina drugi ali tuji jezik (SDTJ), znana že iz materne jezika. V prispevku je poudarjen funkcijsko-komunikacijski vidik, tj. vidik rabe vabila, in poznavanja sestavin oziroma besedilnih enot vabila.

2 Sporazumevalna jezikovna zmožnost in raznojezičnost

Že Olga Kunst Gnamuš (1984: 93) ugotavlja, da je temeljni namen jezikovne vzgoje razvijanje sporazumevalnih zmožnosti učečih se, ki jim bodo omogočile, da se bodo znašli v vsakdanjih komunikacijskih položajih, uspešno obvladovali medvrstniško jezikovnokomunikacijsko interakcijo in interakcijo z učiteljem, učiteljico pri pouku

¹ Krajnc Ivič je poglavje napisala v okviru projekta OBJEM – Bralna pismenost in razvoj slovenščine (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacija, Modeli), šifra projekta OP20.01462, vodja dr. Sandra Mršnik, ki ga vodi Zavod RS za šolstvo: Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

ter se tako pripravili na komunikacijske procese na poklicnem in družbenem ter družabnem področju. Avtorica (1984: 43) piše o dveh vrstah zmožnosti oziroma kompetenc: jezikovni zmožnosti in sporazumevalni zmožnosti. Poznavanje slovničnih in slovarskih zakonitosti jezika predstavlja jezikovno zmožnost. To zmožnost razume kot »nadstavbo« poznavanja in ustrezne rabe komunikacijskih načel (sodelovalnega in vljudnostnega načela), ki predstavljata sporazumevalno zmožnost. Le primerno razvita jezikovna in sporazumevalna zmožnost skupaj omogočata uspešno² jezikovnokomunikacijsko interakcijo, katere namere neposredno določa aktualni del resničnosti. O naravi jezikovne zmožnosti, kako jo uporabljati in kako se razvija pri posamezniku, se je spraševal že Noam Chomsky (povz. po Nuyts 1992: 92). Pridobivanje jezikovnega znanja je primerjal z učenjem igre šaha. Razlikoval je namreč med tem, kar posameznik zna, in tem, kar naredi. Z drugimi besedami, razlikoval je med jezikovnim znanjem in performanco. A ta je odvisna tudi od družbenih danosti. Tovrstni koncept sporazumevalne zmožnosti je v 60-ih letih 20. stoletja razvil Dell Hymes (Auer 1999: 187, 189). Skladno z njegovo teorijo k posameznikovi jezikovni kompetenci sodi tudi pragmatično znanje, npr. prepoznavanje besedilne skupine, tvorčeve namere oz. funkcije besedila, tvorjenje izreka, skladno s kulturno-specifičnimi danostmi. To po Hymesu predstavlja najvišjo stopnjo sporazumevalne zmožnosti.

Po *Skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO)* (2011), ki predstavlja skupno podlago za pripravljane jezikovnih učnih načrtov, učbenikov, izpitov, kurikularnih smernic itn. v Evropi, sporazumevalna jezikovna zmožnost vključuje teoretično znanje, spretnosti in praktično/operativno znanje ter tudi poznavanje tematike in splošno razgledanost. Govorcu nekega jezika omogoča delovanje z uporabo specifičnih jezikovnih sredstev. Nastaja in razvija se prek izvajanja različnih jezikovnih dejavnosti, kot so sprejemanje, tvorjenje, interakcija in posredovanje (*SEJO* 2011: 36). Pri razumevanju sporazumevalne jezikovne zmožnosti se prepletajo tri sestavine: jezikovna, sociolingvistična in pragmatična (*SEJO* 2011: 23, 35). Pri tem se jezikovna zmožnost nanaša na leksikalno, skladijsko, fonološko znanje in spretnosti ter na druge razsežnosti jezika kot sistema, sociolingvistična sestavina pa na družbene in kulturne okoliščine rabe jezika (*SEJO* 2011: 35). Za področje besedil

² Uspešnost jezikovnokomunikacijske interakcije je subjektivna ocena poteka interakcije. To pomeni, da je interakcija lahko uspešna za naslovnika, a ne tudi za tvorca ali obratno, ali pa je uspešna oziroma neuspešna za oba, če pri obeh ne pride do zadovoljive uresničitve komunikacijskega cilja. To potrjuje npr. tudi Olga Kunst Gnamuš (1991: 132), ko navaja, da kakovostni dvogovor predpostavlja udeleženčevo zmožnost nasprotovanja, sestavljeno iz zmožnosti nasprotovanja in zmožnosti razumskega argumentiranja.

je pomembna predvsem pragmatična sestavina, ki s teorijo govornih dejanj, komunikacijskimi načeli, z obvladovanjem diskurza, s prepoznavanjem besedilnih skupin, besedilne kohezivnosti in koherentnosti poudarja funkcionalno rabo jezikovnih pojavov v odvisnosti od konkretnega konteksta. Iz tega izhaja, da se sporazumevalna jezikovna zmožnost razvija z rabo oziroma s performanco kot z uresničitvijo sporazumevalne zmožnosti v jezikovnokomunikacijskih procesih.

S problematiko opredeljevanja sporazumevalne jezikovne zmožnosti kot enega temeljnih ciljev pouka slovenščine sta se pri nas ukvarjali še Marja Bešter Turk (2011) in Jerca Vogel (2014). Prva v svojem prispevku *Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine* sporazumevalno jezikovno zmožnost razume kot kompleksno zmožnost, sestavljeno iz jezikovne in strateške zmožnosti. Zadnjo predstavlja niz metakognitivnih sestavin, ki omogočajo odločanje, izbiranje, načrtovanje komunikacijskih ciljev ter načinov uresničenja jezikovne zmožnosti, ki jo sestavljata organizacijsko in pragmatično znanje. Dela organizacijskega znanja sta slovnično in besedilno/diskurzno znanje, dela pragmatičnega znanja pa funkcijsko in sociolingvistično znanje. Druga, Jerca Vogel (2014: 12), meni, da šele model kritične (jezikovne) sporazumevalne zmožnosti omogoča učeči se skupnosti, da zmožnosti sporazumevanja poveže s kritičnim mišljenjem in ga začne umeščati v družbeni, kulturni in politični kontekst. Tako povezuje jezikovno znanje (slovnično, slovarsko, pravorečno, pravopisno in besedilno) z družbeno-kulturnimi značilnostmi določene skupnosti (Krajnc Ivič, Voršič 2019: 58). Kritičnost se v izobraževalnem procesu pojavlja v dveh različnih konceptih. Ločujemo družbeno kritičnost, ki pomeni kritičnost do razmerij znotraj družbenih skupin in družbenopolitičnih ureditev, ter kritičnosti v povezavi s kritičnim branjem zlasti umetnostnih besedil. Pridevnik *kritičen* pri tem pomeni aktivno, razmišljujoče, analitično branje (Licardo, Krajnc Ivič 2020: 241).

Jezikovnokomunikacijska interakcija kot družbeno-kulturno delovanje je neposredno vezana na ideologije in posledično vrednostne sisteme neke skupnosti. Zato *SEJO* vpelje pojem raznojezičnosti in ga razlikuje od večjezičnosti. Zadnja je opredeljena kot posameznikovo znanje več jezikov oziroma soobstoj različnih jezikov v neki družbi. V nasprotju z večjezičnostjo pa raznojezičnost poudarja, da se posameznikove jezikovne izkušnje širijo v različnih kulturnih kontekstih, kar prispeva h gradnji njegove sporazumevalne jezikovne zmožnosti, v kateri se povezujejo in dopolnjujejo vsi jeziki. To pomeni, da posameznik v svoji miselni

predstavi ne ločuje kultur in jezikov, temveč prilagodljivo aktivira različne dele sporazumevalne jezikovne zmožnosti in uporablja znanje več jezikov, zato da bi razumel besedilo, četudi je to napisano ali govorjeno v 'nezninem' jeziku (*SEJO* 2011: 26).

3 Bralna pismenost in njeni gradniki

Za razvijanje splošne sporazumevalne jezikovne zmožnosti in kot temelj za nadaljnje učenje je ključna bralna pismenost³ (Haramija, Ivanuš Grmek 2020: 11). Unesco (1978) jo opredeli kot zmožnost sodelovanja osebe (Bešter 1996: 59) »v vseh življenjskih dejavnostih, v katerih se zahteva pismenost za vsakodnevno delovanje v družbeni skupnosti, ter uporablja svoje bralne, pisne in številčne spretnosti za osebni razvoj in razvoj družbene skupnosti«. Po *Nacionalni strategiji za razvoj pismenosti za obdobje 2019–2030* pa je bralna pismenost opredeljena kot zmožnost in družbena praksa, ki se razvija vse življenje v (*Nacionalna strategija ...* 2019: 3) »različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežema vse človekove dejavnosti«. Je zmožnost razumevanja, kritičnega vrednotenja in uporabe pisnih informacij, ki vključuje (*Nacionalna strategija ...* 2019: 3) »razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje)«. Tovrstna opredelitev bralne pismenosti vključuje temeljne jezikovnokomunikacijske dejavnosti. Te so, navaja jih tudi *SEJO* (2011: 80): poslušanje, branje, govorjenje in pisanje. Od tega sta drugi dve produktivni, prvi pa receptivni (Haramija, Ivanuš Grmek 2020: 17). Pri sprejemanju govorjenega ali pisnega besedila oziroma receptivnih aktivnostih nastaja interpretacija, ki je sama po sebi ustvarjalno dejanje. Naslovnik v proces razumevanja besedila vključuje svoje izkušnje in miselni svet ter se skuša kar najbolj približati smislu ubesedenega.

Bralna pismenost kot najpomembnejši korak h kakovostnemu znanju učeče se skupnosti (*Bela knjiga ...* 2011: 27) predstavlja devet medsebojno povezanih gradnikov: govor, motiviranost za branje, razumevanje koncepta bralnega gradiva, glasovno zavedanje, besedišče, tekoče branje, razumevanje besedil, odziv na besedilo in tvorjenje besedil ter kritično branje (Haramija 2020: 2). Zadnji trije gradniki so zlasti pomembni z vidika besediloslovja in za pričujoči prispevek.

³ Funkcionalno pismenost lahko razumemo kot del bralne pismenosti, saj poudarja, da branje ni samo sebi namen, temveč je namenjeno posameznikovemu učinkovitemu delovanju v okolju, v katerem živi (*Nacionalna strategija ...* 2019: 3).

V prispevku o 7. gradniku (Krajnc Ivič 2020b) je izpostavljeno, da razumevanje besedil temelji na branju in poslušanju kot aktivnima procesoma kritične sporazumevalne jezikovne zmožnosti ter bralne pismenosti. Iz tega izhaja, da je namen razumevanja besedil razvijanje branja in poslušanja z razumevanjem. Razumevanje je sodelovalno dejanje tvorca in naslovnika besedila. Oba namreč k razumevanju enako pomembno prispevata. Poudarjen je pomen povezovanja in soodvisnosti področij jezika in književnosti pri razvijanju zmožnosti razumevanja besedil. Pomeni, da (Krajnc Ivič 2020b: 208) »postanejo priložnost za razvijanje razumevanja besedil vse jezikovnokomunikacijske interakcije, v katerih učeči se sodeluje«.

Drugi pomembni gradnik bralne pismenosti, ki je med drugim neposredno povezan z neumetnostnimi besedili, je odziv na besedilo in tvorjenje besedil. Temeljni elementi gradnika so (Pulko, Kranjec 2020: 234): »tvorjenje ustreznih in smiselnih govornih in pisnih besedil o prebranem, uporaba prebranega v novih situacijah in razvijanje večšine pisanja ustreznih besedil«.

Kritično branje kot tretji pomembni gradnik bralne pismenosti predstavlja večšino uporabe različnih strategij za odkrivanje in razumevanje idej, vključenih v besedilo. Te strategije so med drugim prepoznavanje, presojanje (avtorjevega stila, retoričnih figur ali drugih inovativnih elementov v besedilu), vrednotenje sporočilnosti, dejstev in stališč v besedilu/diskurzu. Kritično razmišljanje od učeče se skupnosti zahteva kognitivno uporabo strategij za vrednotenje, presojanje idej v besedilu, s čimer se vzpostavlja kritičen odnos do prebranega (Licardo, Krajnc Ivič 2020: 241–244).

Eden prvih korakov pri tvorjenju in tudi razumevanju ubesediljenega je izbiranje oziroma (kritično) prepoznavanje besedilne skupine. Ta je odvisna od drugih, nejezikovnih aktivnosti udeleženca jezikovnokomunikacijske interakcije in njenega konkretnega konteksta.

4 Besedilna skupina

Za razmislek o tem, katera besedila sodijo v neko besedilno skupino, je treba najprej vedeti, kaj je besedilo. To je vsebinsko smiselna oziroma koherentna celota jezikovnega komuniciranja v danem kontekstu. Besedilu lahko kot tvorci damo ali kot naslovniki prepoznamo komunikacijsko funkcijo. Ta skladno z drugimi

jezikovnimi in nejezikovnimi prvinami konteksta vpliva na oblikovanje slovničnih in pomenskih razmerij med besedilnimi enotami, ki tvorijo besedilo in ki vplivajo na njegovo notranjo povezanost in povezanost z nejezikovnim kontekstom. Pri skupinjenju besedil lahko upoštevamo le jezikovne prvine, kot so besedilna funkcija, slog, ubeseditveni način, prenosnik, ali tudi nejezikovne, kot so družbeno dana institucionalna moč, število udeležencev, komunikacijsko področje. Kadar besedila skupinimo le na osnovi značilnih skupnih jezikovnih prvin, besedilne skupine, ki tako nastajajo, imenujemo besedilni tipi. Kadar pa besedila skupinimo tudi na osnovi značilnih skupnih nejezikovnih prvin, tako nastale besedilne skupine imenujemo besedilne vrste. Značilna poimenovanja besedilnih tipov so *vabilo*, *opravičilo*, *čestitka*; *letak*, *e-sporočilo*; *humorno besedilo*; *telefonsko pogovarjanje*. Značilna poimenovanja besedilnih vrst ali žanrov pa so *ožjeinteresno uradno vabilo*, *prijava na delovno mesto učiteljice razrednega pouka*, *telefonski razgovor z zdravnikom*. Tovrstna poimenovanja poleg funkcije, teme, ubeseditvenega načina in sloga tvorjenja besedila določajo tudi komunikacijsko področje, družbeno razmerje med udeleženci, udeleženkami ter druge nejezikovne kontekstualne prvine.

4.1 Značilnosti vabila kot besedilnega tipa⁴

Poimenovanje vabilo izhaja iz glagola vabiti, ki sodi med glagole jezikovne dejavnosti, natančneje performativne ali izvajalniške glagole. To so glagoli, s katerimi naj bi tvorec naredil izrecno, katero govorno dejanje opravlja, ko tvori izrek (Kunst Gnamuš 1994: 191). Poimenovanje besedilne skupine vabilo je torej posledica ilokucijske oziroma vplivanijske funkcije tega besedila. Zato lahko vabilo opredelimo skladno s Searleovimi (Searle 1971) pogoji posrečenosti govornega dejanja. Ti pogoji so pogoj propozicijske vsebine, pripravljalni pogoj, bistveni pogoj in iskrenostni pogoj. Vabilo pa lahko tako opredelimo kot besedilo, za katero velja kot pogoj propozicijske vsebine: *to, kamor tvorec vabi naslovnika, in to, da tvorec vabi*, kot pripravljalni pogoj: *tvorec ve za dogodek, za katerega je prepričan, da je ugoden, koristen tudi za naslovnika*, kot pogoj iskrenosti: *tvorec iskreno verjame, da je dogodek ugoden in koristen za naslovnika, in si iskreno želi, da bi se naslovnik tega dogodka udeležil*, in kot bistveni pogoj: *ubesedeno velja za tvorčev poskus prepričati naslovnika, da se (skupaj s tvorcem) udeležijo dogodka*.

⁴ Povzeto po Krajnc Ivič 2020a.

Izraziteje kot pri zahvali prihaja do razlik med razvito performativno obliko vabila, torej eksplicitno izraženo tvorčevo namero z izvajalniškim glagolom, pri vabilu: *vabim te na sladoled*, in nerazvito performativno obliko, ki pa ni nujno le implicitno izražena namera, ampak hibridnost govornih dejanj omogoča različno interpretacijo in s tem odziv na govorno dejanje, ki na prvi pogled ni vabilo, npr. *greva na sladoled*. Naslovnik tako govorno dejanje ali besedilo lahko razume le kot vprašanje ali kot ponudbo ali kot (po)vabilo, da naslovnik in tvorec naredita/doživita kaj skupaj, kar bo po mnenju tvorca ugodno za oba.

Ne glede na to, ali je vabilo širše- ali ožjeinteresno oziroma javno in nejavno ali uradno ali neuradno, ima enako močno pozivno in predstavitevno vplivajnsko funkcijo, pravzaprav je prva izrazitejša. Tvorčeva namera in s tem vplivajnska besedilna funkcija vabila ni le, da naslovnika seznanja z nekim dogodkom, ampak da ga z navajanjem informacij o tem dogodku spodbudi, da se tega dogodka udeleži. Vabilo je zato argumentativno besedilo, opisovanje dogodka oziroma teme vabila pa je podpora argumentu, zakaj se tega dogodka udeležiti. Tudi zato lahko oglaševalsko besedilo razumemo kot širšeinteresno vabilo, objavljeno v sredstvih javnega obveščanja (Krajnc Ivič 2020a: 25).

Zadnje pomeni tudi, da je lahko vabilo večpredstavnostno oziroma večkodno in da se vsebinsko oziroma tematsko nanaša na zelo različna področja človekovega življenja, kar se odraža v leksiki, ki po eni strani izraža vplivajnsko besedilno funkcijo, po drugi pa izbrano tematsko področje.

5 Vabilo pri jezikovnem pouku in razvijanju sporazumevalne jezikovne zmožnosti

Vabilo je splošno prisotno in funkcionalno besedilo, zato ni presenetljivo, da je obravnavano v učnih načrtih za učenje jezika. Pregled virov (npr. *SEJO* 2011, Poznanovič Jezeršek idr. 2018, Poznanovič Jezeršek idr. 2009) je pokazal, da je (po)vabilo kot besedilna skupina v učnem načrtu za dopolnilni pouk slovenščine v tujini (Knez idr. 2016: 67) omenjeno na ravni A1 kot primer za pridobivanje zmožnosti govorjenja in poslušanja preprostega besedila, na ravni A2 pa poleg tega tudi kot primer besedila, pri katerem se od učečega se pričakuje, da vabilo napiše. Na ravni A2 tako učeči se (*SEJO* 2011: 55) »sogovornika povabi ali odgovori na povabilo; se pogovarja o tem, kaj storiti in kam iti, in se dogovori za srečanje«. Na

ravni B1 učeča se skupnost zna (*SEJO* 2011: 103) »povabiti druge, naj povedo svoje mnenje, kako ravnati« in nadalje na ravni B2 zna k uspešnemu poteku dela prispevati tako, da »druge povabi, naj se pridružijo, naj povedo, kaj mislijo itn.«.

V učnem načrtu slovenščine za osnovno šolo (Poznanovič Jezeršek idr. 2018: 58) je v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju predvideno, da učeča se skupnost pozna jezikoslovni izraz vabilo in prek branja ter pisanja spozna vabilo kot besedilno skupino. V tem obdobju naj bi učeča se skupnost spoznala in usvojila navadno ter elektronsko obliko vabila, napisano za prijatelja oziroma prijateljico, sorodnika oziroma sorodnico (Poznanovič Jezeršek idr. 2018: 11). V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je nadalje predvideno, da učeča se skupnost na osnovi navadnega oziroma elektronskega vabila, napisanega za prijatelja oziroma prijateljico, sorodnika oziroma sorodnico, razvija zmožnost dvosmernega sporazumevanja (Poznanovič Jezeršek idr. 2018: 24).

Vabilo je kot primer za spoznavanje prvin neumetnostne besedilne skupine, razvijanje branja, poslušanja, govorjenja in pisanja obravnavano tudi v učnem načrtu za SDTJ v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (Poznanovič Jezeršek idr. 2009: 9, 12, 22).

5.1 Opredelitev vabila za obravnavo pri jezikovnem pouku⁵

Med osnovnošolskim gradivom za razredno stopnjo naj izpostaviva opredelitev, kot jo navajata Berta Golob in France Žagar (2003: 36):

Vabilo je sporočena želja, da bi se kdo udeležil kakšne pogostitve ali prireditve. Priložnosti za zabavo so rojstni dnevi, prazniki ali kakšni drugi dogodki. Vabilo je mogoče oblikovati z veliko domišljije. Neka deklica je vpisala vabilo na praznovanje rojstnega dne v sliko torte, neki deček pa je vpisal vabilo na kopanje in plavanje v sliko ribe. Seveda pa v ustvarjalni vnevi ne smemo pozabiti na bistvena obvestila: kateri dan, ob kateri uri in kje bo prireditev. Na vabilo se moramo odzvati z dokončnim da ali ne, ne pa izmikajoče »mogoče pridem, mogoče ne«. Treba je odgovoriti hitro. Če je na vabilu telefonska številka, je dopustno po telefonu sprejeti vabilo ali opravičiti izostanek.

⁵ Za potrebe prispevka je opredelitev vabila prirejena po Filo (2021).

Omenjena avtorja vabilo opredelita z vidika njegovega interpretiranja oziroma predvidenega učinka na naslovnika, tj. biti (po)vabljen, in predvidenega naslovnikovega odziva na vabilo. Poudarita tudi, da je pri oblikovanju ožjeinteresnega neuradnega vabila dopustna ali celo zaželena ustvarjalnost (npr. vabilo, pisano na sliko ribe, torte).⁶ Hkrati opozorita še na komunikacijska načela, npr. na sodelovalno načelo (*treba je odgovoriti /hitro/*) in na vljudnostno ter sodelovalno načelo hkrati (*mogoče pridem, mogoče ne*). Z odzivom, v katerem se izmikamo, saj se tako izogibamo nesoglasju z naslovníkom, tega lahko z izkoriščanjem maksime načina, ko ne navedemo dovolj jasnega odgovora, bolj prizadenemo, kot bi si želeli, razen če je to bil že naš izhodiščni namen.

⁶ Ustvarjalnost pri tvorjenju vabila se kaže tudi tako, da ga tvorec ubesedili v besedilu druge besedilne skupine, npr. v receptu, malem oglasu (*Isšem zadnjo štirico. Prosim te za pomoč pri iskanju. Iskanje se bo začelo v soboto, 29. 5. 2021, ob 13.00 v gostišču Trije ribniki*).

Glede na pregledano učbeniško gradivo in glede na razširjenost vabila kot besedilne skupine predlagava naslednjo opredelitev:

Vabilo je besedilo, ki **naslovnika vabi** na dogodek. Tema je dogodek (praznovanje, gledališka predstava, nogometna tekma, roditeljski sestanek, poletna šola, koncert v glasbeni šoli, tekmovanje), ki naj bi bil po tvorčevem mnenju zanimiv za naslovnika. Ker so ti dogodki zelo različni in ker so zelo različne tudi okoliščine, v katerih je vabilo nastalo, se tudi vabila med seboj oblikovno in vsebinsko razlikujejo. Ločujemo med:

- uradnim in neuradnim,
- zasebnim in javnim ter
- pisnim in ustnim vabilom.

Uradno vabilo ima točno določeno obliko, iz katere morajo biti jasno razvidni podatki o poimenovanju dogodka ter kraj in čas poteka dogodka. Uradno vabilo običajno ustanove ali njihovi predstavniki pošiljajo posameznikom (npr. nagrajencem matematičnega tekmovanja Kenguru). Neuradno vabilo nima natančno predpisane oblike, zato je tvorec pri oblikovanju takega vabila lahko ustvarjalen. Pomembno je, da ne pozabi na opis dogodka, na katerega vabi.

Javno vabilo v nasprotju z zasebnim nagovarja neomejeno množico ljudi, zato je objavljeno v množičnih medijih (npr. na oglasni deski, televiziji, radiu, spletu).

Pisno vabilo je napisano (npr. kot SMS-sporočilo, pismo, plakat, zloženka), medtem ko ustno vabilo izrazimo ustno (npr. »Greva ~~zvečer~~ igrat nogomet?«).

Nasploh vabilo vsebuje podatke o:

- tvorcu (kdo vabi),
- naslovniku (kdo je vabljen),
- dogodku (na kateri dogodek se vabi),
- času dogodka (kdaj bo dogodek) in
- kraju dogodka (kje bo dogodek).

Vsebuje lahko tudi še druge podatke, npr. čemu je dogodek namenjen, ali je vstop prost, podroben program dogajanja, kontaktni podatki. Javna, uradna in pisana vabila lahko vsebujejo še naslov in podpis.

Kaj želimo kot tvorci vabila doseči, lahko neposredno izrazimo z glagolom *vabiti* (npr. *vabimo/vabim vas/te na srečanje*) ali posredno s katerim drugim glagolom, npr. z glagoli *priti*, *obiskati*, *iti* (npr. *Pridi na tekmo, greva k meni?*). Glagol *vabiti* je v sedanjiku in v 3. osebi ednine (npr. *Založba Knjiga vabi*) ali 1. osebi množine (npr. *Učenci in učenke Osnovne šole Franceta Prešerna Maribor vabimo na prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku*). Dogodek, na katerega vabimo, je predstavljen z glagoli v prihodnjiku.

Na podlagi opredelitve vabila sva oblikovali vizualni prikaz besedilnih enot ožjeinteresnega pisnega uradnega vabila (slika 1), ki ima zaradi jezikovnih konvencij striktno zgradbo in obliko.

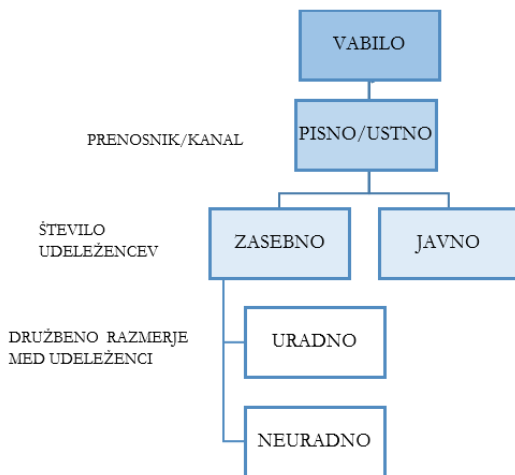
The diagram illustrates the structure of an official invitation form, presented as a light blue rectangular area containing several white boxes with black borders. The boxes are arranged as follows:

- Top left: A box containing the text "PODATKI O TVOCU".
- Top right: A box containing the text "KRAJ IN DATUM PISANJA".
- Middle left: A box containing the text "PODATKI O NASLOVNIKU".
- Middle: A wide box containing the text "POIMENOVANJE BESEDILNE SKUPINE (VABILO)".
- Below the middle box: A box containing the text "NAGOVOR NASLOVNIKA".
- Large central box: A large box containing the text "VSEBINA" followed by a bulleted list:
 - poimenovanje dogodka (na kaj vabimo),
 - kraj in čas (kje in kdaj bo dogodek potekal),
 - vsebina ali dnevni red.
- Bottom left: A box containing the text "POZDRAV".
- Bottom right: A box containing the text "PODPIS (IN NAZIV)".
- Bottom left corner: A box containing the text "(PRILOGE)".

Slika 1: Primer oblike uradnega vabila

Vir: lasten

Dodali sva grafični prikaz različnih besedilnih podskupin vabila (slika 2).

Slika 2: Prikaz delitve vabila

Vir: lasten

Za ponazoritev besedilnih enot konkretnega ožjeinteresnega pisnega uradnega vabila pa sva oblikovali sliko 3.

		KRAJ IN DATUM NASTANKA VABILA	Maribor, 15. 10. 2013
Spoštovani starši,	NAGOVOR		
<p>v sodelovanju z Mestno občino Maribor se že drugo leto udeležujemo mednarodnega projekta Vetrnice za mir. Otroci vsega sveta naredijo vetrnice in jih postavijo kot simbol miru na svetu.</p> <p>Učenci bodo jutri, v sredo, 16. 10. 2013, sodelovali pri postavljanju vetrnic na Rožnem griču v Mestnem parku, in sicer se bomo učenci 5. razredov (dva predstavnika vsakega razreda) zbrali v šolski avli ob 10.10 in z menoj odšli v Mestni park postavljat vrtnice. V šolo se bomo vrnili do 12.40 in se priključili dejavnostim po urniku.</p> <p>Vabim Vas, da se nam ob 11.00 pridružite v parku ali pa si vetrnice ogledate, ko boste imeli čas za sprehod.</p>			
Lep pozdrav	NEPOSREDNO IZRAŽENA TVORČEVA NAMERA		VSEBINA
POZDRAV	PODPIS TVORKE	Maja Jančar, koordinatrica mreže UNESCO ASP	

Slika 3: Primer zasebnega uradnega vabila

Vir: lasten

Predvidevava, da se v opredelitvi vabila pojavlja besedje, ki je učeči se skupnosti razredne stopnje lahko manj znano, zato dodajava slovarček besed (slika 4).

Slovarček besed:
VABILO = besedilo, s katerim vabimo
NASLOVNIK = tisti, ki je (po)vabljen
TVOREC = tisti, ki vabi
NEPOSREDNO = dobesedni pomen besed (*Vabim te na sladoled.*)
POSREDNO = sporočeni pomen besed (*Ali greva na sladoled?*)

Slika 4: Slovarček besed

Vir: lasten

5.2 Dogodki oziroma sporazumevalne teme vabil za obravnavo na razredni stopnji⁷

Sporazumevalna jezikovna zmožnost in bralna pismenost učeče se skupnosti se razvijata znotraj posameznih področij družbenega življenja oziroma na različnih komunikacijskih področjih. Ker je vabilo splošno prisotna besedilna skupina, je njegova sporazumevalna tema lahko katera koli od sporazumevalnih tem, naštetih v *SEJO* (2011: 75–76), npr. osebna identiteta, potovanje, izobraževanje, zdravje in telesna nega, storitve.

Da bi določili tiste sporazumevalne teme, ki so primerne za razredno stopnjo, sva pregledali osnovnošolsko učbeniško gradivo za slovenski jezik za razredno stopnjo založb Mladinska knjiga in Rokus Klett ter dobljene ugotovitve primerjali s sporazumevalnimi temami, ki jih navaja *SEJO* (2011: 75–76). Pokazalo se je, da je učeči se skupnosti razredne stopnje najbližje tematska skupina »prosti čas in razvedrilo«, znotraj katere učeča se skupnost, na podlagi ocen raziskav avtorjev uspešnega sporazumevanja, spozna pojme: razvedrilo, hobiji in interesi, radio in televizija, kino, gledališče, koncerti itn., razstave, muzeji itn., intelektualne in umetniške dejavnosti, šport, tisk. Znotraj teh tem so vključene še podteme, kot so: kraji (igrišče, stadion in druge športne površine), ustanove in organizacije (športno društvo, moštvo, klub), osebe (športnik), predmeti (igralne karte, žoga), dogodki (tekma, igra), dejanja (gledati, igrati, tekmovati, zmagati, izgubiti) (*SEJO* 2011: 76).

⁷ Za potrebe prispevka je opredelitev vabila prirejena po Filo (2021).

Gre torej za nabor izrazov določene teme, s katerimi se lahko uporabniki jezika uspešno sporazumejo in delujejo v okolju.

Vabila za obravnavo se lahko tako nanašajo na dogodke, vezane npr. na glasbeno, plesno šolo, športne dejavnosti (nogomet, košarka, judo, odbojka, hokej), obrede (svečanosti, formalne verske dejavnosti), rojstnodnevne zabave, pustolovske, adrenalinske parke, tekmovanja, literarne večere, igranje računalniških iger ali namiznih iger (Človek ne jezi se, Monopoly) idr.

6 Primeri vaj za obravnavo vabila

Otroci, ki jim je slovenščina kot drugi ali tuji jezik (SDTJ), bi s pripravljenimi vajami lahko razvijali sporazumevalno jezikovno zmožnost ob primeru vabila. Pri pripravi vaj sva izhajali iz raznojezičnosti, ki vključuje otrokovo predhodno znanje o vabilu. To znanje se povezuje in dopolnjuje s SDTJ ter širi z izkušnjami rabe jezika v različnih kulturnih kontekstih oziroma se tako razvija posameznikova kritična sporazumevalna jezikovna zmožnost.

Zaporedje primerov vaj je oblikovano gleda na zahtevnost vaj. Prve so motivacijske, saj zaradi slikovnega gradiva omogočajo zgodnje usvajanje besedja in učeči se skupnosti ob nejezikovnih kontekstnih prvinah lajšajo usvajanje značilnosti vabila v slovenščini.

1. Spomni se pet primerov, ko si dobil, dobila vabilo. Kdaj je to bilo? Kdo te je povabil?
2. Obkroži črke pred navedenimi dogodki, na katere lahko vabimo.
 - a) Izostanek od pouka.
 - b) Otvoritev razstave likovnega krožka.
 - c) Podelitev nagrad najboljšim učencem.
 - č) Nesreča na avtocesti.
 - d) Večerno igranje igre Monopoly.
 - e) Prijava na prosto delovno mesto.

3. Predstavljaš si, da vabiš na rojstnodnevno zabavo. Obkroži vse, s čimer bi povedal, povedala, kaj želiš sporočiti.

klop vabljeni dnevni red stanovanjska skupnost pridi vabim te sestanek

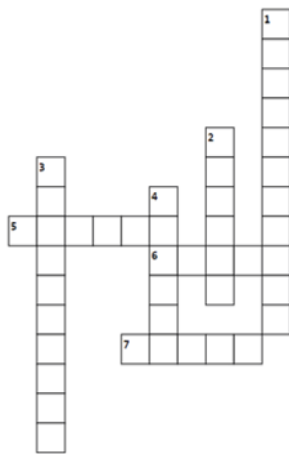
4. Reši križanko.

Slika 5: Vaja 2 – reši križanko

Vir: lasten

5. Reši križanko.

VODORAVNO

5. Dogodek, na katerem se slavljencev in povabljeni zabavajo.
6. Otroška igrača napolnjena s plinom, uporabljena kot dekoracija na rojstnodnevni zabavi.
7. Pecivo s svečkami, ki jih piha slavljencev pred razrezom.

NAVPIČNO

1. Tisti, ki je povabljen a rojstnodnevno zabavo.
2. Tisto, kar dobi slavljencev ob rojstnem dnevu.
3. Tisti, ki slavi rojstni dan.
4. Besedilo, ki ga pošljemo povabljenecem na zabavo.

Slika 6: Vaja 3 – reši križanko

Vir: lasten

6. Podčrtaj ustrezno obliko.

POVABLJEN – VABILO – VABITI

Leto dni je naokrog, pridobitev novega naziva – rojstni dan – zmago na nogometni tekmi jaz spet slavim. Letos je prav posebno, saj 10 jih na obisk dobim.

Zato te v petek, 28. 5. 2021, ob 18.00, prisrčno vabim – vabimo – vabiti v gasilski dom v Puconcih, da se poveseš z mano.

Svojo udeležbo potrdi – Tvorčevo namero naznani – Tvojo prisotnost pojasni najpozneje do petka, 21. 5. 2021, na telefonsko številko 031 111 111.

Klara

Slika 7: Vaja – podčrtaj ustrezno obliko

Vir: lasten

7. Uredi v smiselno zaporedje.

- Predstavljena bo pesniška zbirka za otroški in mladinski pevski zbor s klavirjem na besedila poezije Simona Gregorčiča z naslovom Šepet reke.
- 1 Predstavitev pesniške zbirke.
- Vabljeni.
- Uglasbil jo je skladatelj Matic Kotnik.
- Založba Knjiga vabi v torek, 14. maja 2019, ob 17. uri v knjigarno Bukviča na Streliški cesti 4 v Murski Soboti.

Slika 8: Vaja – uredi v smiselno zaporedje

Vir: lasten

8. Pomešane so sestavine javnega in zasebnega vabila. Poišči le podatke, ki jih boš potreboval, potrebovala za zasebno vabilo in jih razporedi v smiselno zaporedje.

- Maribor, 20. 6. 2020
- ravnatelj Osnovne šole Franceta Prešerna Maribor
- dnevni red
- Vabim te na
- Anja
- VABILO
- koncert pevskega zbora in pihalnega orkestra glasbene šole, ki bo
- Lep pozdrav
- v petek, 3. 2. 2021, ob 17.00
- v koncertni dvorani glasbene šole
- zbornica
- Se vidiva

9. Napiši odgovor na: »Greva jutri na sladoled?«.

10. Z danimi izrazi napiši vabilo, ki ga bo Zveza prijateljev mladine objavila na oglasni deski mariborske osnovne šole.

Brezplačni naravoslovni raziskovalni tabor, vabilo, vabi, od 3. 6. do 10. 6. 2021, Rogla, vabljeni, dodatne informacije in prijave: raziskovalni.tabor@rogla.si, Zveza prijateljev mladine, Maribor, 5. 5. 2021

11. Povabi prijatelja, prijateljico na tekmo ali koncert. Napiši vabilo.

7 Sklep

Vabilo se je zaradi svoje funkcionalnosti in vsesplošne prisotnosti v jezikovno-komunikacijskih interakcijah tudi v različnih kulturah pokazalo kot zelo primerna besedilna skupina za obravnavo na razredni stopnji, zlasti pri delu z otroki, učenci in učenkami, ki jim je SDTJ. Pri obravnavi vabila znotraj jezikovnega pouka si namreč lahko pomagamo z vizualnim gradivom in dejstvom, da vse posameznikove jezikovne izkušnje z različnimi jeziki v različnih kulturah prispevajo k nastajanju in razvijanju sporazumevalne jezikovne zmožnosti.

Viri

- Bakič - Kapko, Dragica, Cajhen, Nana in Nevenka Drusany, 2001: *Gradim slovenski jezik. Delovni zvezek za 4. razred*. 7. natis. Ljubljana: Rokus.
- Čahuk, Katarina in Klauđija Varga, 2010: *Drugi koraki v slovenščino. Samostojni delovni zvezek za slovenščino kot drugi jezik v 2. razredu dvojezičnih osnovnih šol*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Golob, Breda in France Žagar, 2003: *Slovenski jezik 3. Učno sredstvo za 3. razred osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hiti, Zdenka, 2000: *Slovenski jezik – moj jezik ... naš jezik 5. Vadnica za 5. razred*. Škofljica: Pikal.
- Knez, Mihaela, Pirih Svetina, Nataša, Motik, Dragica in Melita Steiner, 2016: *Dopolnilni pouk slovenščine v tujini. Učni načrt*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Zavod RS za šolstvo. <<https://www.zrss.si/pdf/Ucni-nacrt-dopolnilni-pouk-slovenscine.pdf>>. (Dostop 25. 5. 2021.)
- Medved Udovič, Vida in Zrimšek, Nataša, 2002: *S slikanico se igram in učim 3. Delovni zvezek za jezik pri slovenščini v tretjem razredu 9-letne osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Medved Udovič, Vida in Nataša Zrimšek, 2002: *S slikanico se igram in učim 3. Učbenik za jezik pri slovenščini v tretjem razredu 9-letne osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Porenta, Ana, 2004: *Slovenski jezik 2. Delovni učbenik za drugi razred osnovne šole*. 6. ponatis. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Poznanovič Jezeršek, Mojca, Križaj Ortar, Martina, Cestnik, Mojca, Čuden, Milena, Gomivnik Thuma, Vida, Honzak, Mojca, Rosc Leskovec, Darinka, Žvegljč, Marija, Kordigel, Metka, Saksida, Igor, Mohor, Miha in Marja Bešter Turk, 2009: *Učni načrt. Slovenščina kot drugi jezik: osnovna šola: dvojezična slovensko-madžarska osnovna šola na narodno mešanem območju Prekmurja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. <<http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4AML3J5X/b41255a0-bcdf-4302-b1de-4c451ecb0840/PDF>>. (Dostop 25. 5. 2021.)
- Poznanovič Jezeršek, Mojca, Cestnik, Mojca, Čuden, Milena, Gomivnik Thuma, Vida, Honzak, Mojca, Križaj Ortar, Martina, Rosc Leskovec, Darinka, Žvegljč, Marija in Kozma Ahačič, 2018: *Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt (posodobljena izdaja)*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf>. (Dostop 25. 5. 2021.)

Literatura

- Auer, Peter, 1999: *Sprachliche Interaktion. Eine Einführung anhand von 22 Klassikern*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. 187–198.

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf>. (Dostop 25. 5. 2021.)
- Bešter, Marja, 1996: *Funkcionalna pismenost kot osnovni cilj jezikovnega pouka pri predmetu slovenski jezik*. Radovljica: Didakta.
- Bešter Turk, Marja, 2011: Sporazumevalna zmožnost – eden od temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovstvo* 56/3–4. 111–130.
- Filo, Tadeja, 2021: *Vabilo, novica, poljudnoznanstveni prispevek in opis postopka v učbeniškem gradivu ter v projektu Slovenščina na dlani. Magistrsko delo*. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Haramija, Dragica, 2020: Predgovor. Haramija, Dragica (ur.): *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 1–4.
- Haramija, Dragica in Milena Ivanuš Grmek, 2020: Gradniki bralne pismenosti. Haramija, Dragica (ur.): *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 7–28.
- Krajnc Ivič, Mira, 2020a: Prosim za objavo prispevka in se vnaprej zahvaljujem: O nekaterih dilemah pri obravnavi besedil. *Slovenščina v šoli* 23/1. 19–31.
- Krajnc Ivič, Mira, 2020b: Razumevanje besedil: 7. gradnik. Haramija, Dragica (ur.): *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 189–210.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1984: *Govorno dejanje – družbeno dejanje: komunikacijski model jezikovne vzgoje*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Licardo, Marta in Mira Krajnc Ivič, 2020: Kritično branje – razvijajoča se večšina bralne pismenosti v vrtcu, osnovni in srednji šoli: 9. gradnik. Haramija, Dragica (ur.): *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 239–257.
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030: <<https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>>. (Dostop 24. 5. 2021.)
- Nidorfer Šiškovič, Mojca, 2013. Žanrskost funkcijskih besedilnih vrst. Žele, Andreja (ur.): *Družbena funkcijskost jezika: (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. (Obdobja 32). 269–275.
- Nuyts, Jan 1992: *Aspects of a Cognitive–Pragmatic Theory of Language. On Cognition, Functionalism, and Grammar*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Pulko, Simona in Eva Kranjec, 2020: Odziv na besedilo in tvorjenje besedil: 8. gradnik. Haramija, Dragica (ur.): *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 213–236.
- Searle, John Rogers, 1971: *Sprechakte: ein sprachphilosophischer Essay*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje*. <<https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/SEJO-komplet-za-splet.pdf>>. (Dostop 24. 5. 2021.)

